

1

Tuo laiku, kai atsitiko ši istorija, Takshamas buvo beveik pamirštas. Dauguma gretimo Zalcburgo miesto gyventojų nebūtų galėję pasakyti, kur yra tokia gyvenvietė. Daugeliui keistai skambėjo net pats vardas. Takshamas? Birminghamas? Notingemas? Ir išties pirmasis po karo futbolo klubas vadinosi „Taxham Forest“*, bet perėjęs į aukštesnę lygą jis buvo perkrikštytas. Laikui bėgant pakilęs dar aukščiau, jis vadinosi netgi „FC Salzburg“ (dabar, regis, vėl sugražintas senasis vardas). Nors miesto centre žmonės neretai matydavo pravažiuojančius autobusus su užrašu TAKSHAMAS, ne tuštesnius, bet ir ne pilnesnius nei kiti autobusai, tačiau vargu ar bent vienas miestietis buvo kada nors juose sėdėjęs.

Kitaip nei senų Zalcburgo apylinkių kaimų atveju, po paskutinio karo įkurtas Takshamas niekada nebuvo mėgstamas išskylautojų. Čia nebuvo nė vieno viešbučio, nė vienos, net ir šlykščios, įžymybės. Išskyrus Kleshaimo pilį, kazino ir valstybės svečių namus, Takshamą – nei miesto kvartalą, nei priemiestį, nei kaimą – aplenkdamo (skirtingai nuo visų kitų aplinkinių gyvenviečių) ir artimi, ir tolimesni svečiai.

Niekas neužsukdamo čia netgi trumpam, nekalbant jau apie pasilikimą pernakt. Mat Takshame, o Zalcburgo krašte tai vėlgi

* Takshamo miškas (*angl.*) – aliuzija į Anglijos futbolo klubą „Nottingham Forest“ (vert. past.).

keistenybė, niekad os nebuvo nei viešbučio, nei sąvoką „Išnuomojamas kambarys“ atitinkančių nišų, užtėkių, paskutinių prieglobsčių, kai visur kitur „Vietų nėra“. Net ir pats vardas, TAKSHAMAS, vaiduokliška žibėdamas ant autobuų priekio, ligi vėlyvos nakties sukiodavosi po aptemusių, aptilusį centrą, per ilgus metus į šią gyvenvietę neatviliojo, regis, nė vieno žmogaus. Kiekvienas, net ir pats smalsiausias, judriausias žmogus, paklaustas apie Takshamą, sakydavo „Nežinau“ arba patraukydavo pečiais.

Bene vieninteliai prašaliečiai, kurie apsilankė Takshame daugiau nei vieną kartą, buvome mudu su mano draugu Andreasu Lozeriu, senųjų kalbų mokytoju, kuris skelbėsi esąs slenksčių tyrinėtojas. Pirmą kartą lankydamasis Takshame, „Kleshaimo alėja“ (pilies ir alėjos nė kvapo) pavadintoje centrinėje gatvėje, užsukau į barakę įsikūrusį barą, kur kažkoks vyras nuolat kartojo, kaip jis trokšta pagaliau ką nors nužudyti: „Taip reikia!“ Ir būtent Andreasas Lozeris vieną žiemos vakarą beveik tuščiam Zalcburgo oro uosto restorane (tuo laiku kone didesniame už laukiamąją salę) man sušnibždėjo: „Žiūrėk, ten sėdi Takshamo vaistininkas!“

Šiuo metu mano draugas Lozeris yra bala žino kur. Ir aš jau senokai gyvenu ne Zalcburge. O Takshamo vaistininkas, su kuriuo anuomet neretai susieidavome, dabar, kai vyksta ši istorija, taip pat jau kuris laikas nebepraneša, kaip jam einasi. Nežinau, ar dėl to, kad toks jo būdas, ar dėl ko kito.

Kad Takshamas atrodė toks neprieinamas, kalta jo padėtis; o tą kaltę turėjo prisimti ir pati gyvenvietė.

Takshamui nuo pat pradžių buvo būdinga tai, kas šiandien vis dažniau tampa daugelio vietovių ypatybe: jis buvo sunkiai pasiekiamas iš apylinkės ir gretimų gyvenviečių, atskirtas visų įmanomų transporto linijų, ypač tolimojo susisiekimo; dviračiu neprivažiuojamas, pėsčiomis neprieinamas. Kitaip nei gretimi kaimeliai, kurie

tokiuose lopiniuose atsidūrė pamažu, laikui bėgant, atkirsti ir įvairyti į kampą iš visų pusių augančių tiesių, Takshamas nuo pat pradžių buvo tarp tokių kliūčių. Įsikūręs dideliame upės slėnyje ir prie pat didmiesčio slenksčio, jis turėjo stovyklos ar kareivinių bruožų, ir iš tikrųjų visai netoli jo, prie Vokietijos sienos, stovėjo netgi trys kareivinės, viena jų – nuosavame sklype. Viena iš Takshamo ribų, geležinkelio linija į Miuncheną ir toliau, atsirado gerokai anksčiau nei pats miestelis, autostrada taip pat buvo nutiesta dar prieš Antrąjį pasaulinį karą kaip Reicho greitkelis (dar kelis dešimtmečius po to Reicho erelis, su nutiesimo data iškaltas šalia siauro pėsčiųjų tunelio, naguose laikė svastiką); prieigą prie vietovės, kurioje vėliau išaugo gyvenvietė, apsunkino ir Pirmosios Austrijos Respublikos laikais pastatytas oro uostas.

Įkomponuotas į šį transporto kelių trikampį, pasiekiamas beveik be išimčių labai vingiuotais, sudėtingais keliais arba pėsčiųjų tuneliais, Takshamas ne vien iš pirmo žvilgsnio atrodė kaip salelė.

Kieno salelė? Kam priklausanti? Daug akivaizdžiau nei kitur palei Zalcburgą tai buvo karo pabėgėlių, tremtinių, persikėlėlių kolonija. Šiaip ar taip, vaistininkas buvo vienas iš jų, iš šeimos, kuri rytuose – iš pradžių Habsburgų imperijoje, po to Čekoslovakijos Respublikoje, paskui per vokiečių okupaciją – turėjo vaistų fabriką. Vaistininko istorijai tokių duomenų pakako, ir aš jo daugiau neklausinėjau, į ką jis pasakė: „Teisingai! Tegul tai lieka migloje!“

Tokie atvykėliai po karo ne tik apsigyveno šiame tarp geležinkelio, autostrados ir oro uosto įsispraudusiam lope, ūkio, kuris vadinosi „Takshamas“, – jo seniai nebėra, – dirbamoje žemėje, bet ir vienas nuo kito atsitvėrė bei prisidengė.

Įveikus išorines kliūtis, pasirodydavo tarytum antrasis užtvartų žiedas, atsiradęs ne dėl išorinių aplinkybių, o pačių gyventojų suręstas. Už geležinkelio pylimo ar pakilimo tako tvoros visas

Takshamas pasirodydavo antrą kartą, intymesnėje aplinkoje, apsuptas pylimų ir nuo visko atsitvėręs – jei ne viela, tai išlakiomis kaip miškas, tvirtai sukaltomis kietmedžio gyvatvorėmis, virš kurių kyšojo vien tik akmeninis pokary pastatytos katalikų bažnyčios bokštas (protestantų bažnyčia iš toliau nebuvo matoma).

Žemės ruožas tarp abiejų apsaugos sistemų, kitų pastatytos išorinės ir pačių sukurtos vidinės, buvo naudojamas kaip futbolo aikštė, pasivaikščiojimų vieta arba neprižiūretas laukas, kuriame buvo matyti blyškus ratas, žymintis kasmet čia kelias dienas viešinio cirko areną. Apskritai šis ruožas panėšėjo į bastėją.

Takshamas jau prieš pusšimtį metų, nors ir gerokai mažesniu mastu, buvo daugelio dabartinių naujųjų gyvenviečių, vadinamų „naujaisiais rajonais“, pirmtakas dar ir kita prasme: buvo sunku į jį patekti, bet dar sunkiau, nesvarbu – pėsčiomis ar automobiliu, iš jo išsigauti. Beveik visi tai žadantys keliai netrukus pasukdavo į šalį ir pro gyvenamųjų namų kvartalą ar kolektyvinius sodus grįždavo atgal į išėities tašką; arba, nors toji gatvė ir būdavo vadinama Magelano ar Poršės gatve, ji staiga pasibaigdavo tankia gyvatvore, pro kurią vos vos prasišviesdavo tuščias laukas ar kas nors panašaus.

Dauguma krūmų ir gyvatvorių gyvenvietės Takshamo gatvių (ar veikiau privažiavimų) dėl šalia esančio oro uosto iš tikrųjų buvo pavadintos pirmųjų lakūnų, kaip antai grafo Zeppelino, Otto von Lilienthalio, Marcelio Rebarido, vardais, kurie buvo primesti pokario atkilėliams – jiems mielesnės greičiausiai būtų buvę Gočerio ar Transilvanijos gatvės, bet kas žino? Kartą mano draugas Andreasas Lozeris prasitarė, kad vienintelė lakūnų vardu pavadin-ta gatvė, kuri jiems tiko, buvo Nungesserio ir Coli gatvė – garbei tos porelės, kuri, pirmą sykį išsiruošusi iš Europos nuskristi į Ameriką, dingo Atlanto vandenyne vos tik įveikusi žemyną.

Dar ir trečiu būdu Takshamas vos įsikūręs aplenkė šiuolaikines tendencijas: šiandien vis labiau įprasta gyventi ne ten, kur dirbama, toje lopų ir gyvatvorių kolonijoje dirbantieji jau anuomet, prieš penkiasdešimt metų, namus ar butus dažniausiai turėjo kitur – netoli nuo Takshamo, bet ne jame pačiame. Ir prekybininkas, ir restorano šeimininkas atvykdavo čia tik dienas, į darbą. Netgi vienas iš gyvenvietei paskirtų dvasininkų, geras mano pažįstamas, atvažiuodavo čia tik laikyti mišių, o gyveno mieste, po kurį dažnai be tikslo bastydavosi (dabar jis, regis, senokai nebe kunigas).

Vaistininco namas taip pat buvo už Takshamo, netoli vieno iš kaimų, prie valstybes skiriančios Zalacho upės prieš šios santaką su Zalcachu, natūraliame lope, arba „Kampe“.

Tačiau vaistininckas buvo prisirišęs prie savo darbo vietos. Jo gyvenimas bėgo trikampyje tarp namo prie užtvankos, vaistinės ir oro uosto, kuriame jis tuomet, kai mes susitikinėdavome, – jo istorija vyko visai kitu laiku, – reguliariai valgydavo vakarienę, vieną vakarą su žmona, kitą – su meiluže.

Vaistinė, įkurta gerokai už jį vyresnio brolio, po karo buvo pirmoji įmonė naujoje ir bėdinoje Takshamo gyvenvietėje ar net apskritai – pirmoji vieša, visiems prieinama įstaiga, atidaryta anksčiau už mokyklą, abi bažnyčias ir parduotuves. Tuo metu neegzistavo netgi kepykla (duonos tada buvo galima nusipirkti pas čionykštį ūkininką). Ne tokį jau trumpą laiką vaistinė buvo vienintelė „paslaugų sferos“ įstaiga pokario atvykėliams; iš pradžių ji buvo pašalpiai vadinama šamano lapine dykynėje, bet paskui pamažu tapo bendruomenės centru.

Šitai buvo galima pajusti ir po kelių dešimtmečių: nors per tą laiką išnyko bet kokie žemės ūkio veiklos pėdsakai, nors vaistinė

apsupo gretimų bažnyčių bokštai ir prekybos centrai, ji vis dar buvo kad ir neregimas, bet įsivaizduojamas gyvenvietės centras.

Bet visai ne dėl paties pastato, kuris panėšėjo į mažą kioską, tinkantį rūkalams ir laikraščiams pardavinėti. Ir viduje – nei tamsaus, kruopščiai apgalvoto ir sutvarkyto, beveik muziejiško daugelio senesnių vaistinių puošnumo, nei šviesios, margos kai kurių naujesnių ar jaunesnių įvairovės, – kur aš atsidūriau? Soliariume? Parfumerijos parduotuvėje? Pliaže? Beveik bauginamai bespalvė, paprasta, jokių specialiai išskirtų medikamentų ar dantų pastų, viskas suslėpta už gana masyvių ir gremėzdiškų skydų bei vitrinų, tarsi tai būtų ne prekės, ne parduodami dalykai, o neturintiems leidimo asmenims uždraustas arsenalas, saugomas dviejų trijų baltarubių sargybinių. Vaistinėje nebuvo netgi tam tikro slenksčio prie įėjimo, kuris, pasak Andreaso Lozerio, būdingas beveik viso pasaulio vaistinėms, jokie pakilimo, jokio akmens, už kurio galima užkliūti, tiktai piešiniai, ornamentai, raštai, ryškesni nei prie paprasto namo įėjimo, vaistinėse dažnai įleisti sienon, giliau netgi nei bažnyčiose – be įspėjimo, stauga, neperžengęs slenksčio atsidurdavai tame vaistų sandėlyje.

„Pas erelį“ – toks buvo Takshamo vaistinės vardas, sugalvotas seniai į vakarus, į Murnau Bavarijoje persikėlusio ir ten „Raudonojo šerno“ vaistinėje su dukromis, sūnumis ir anūkais apsistojusio jos įkūrėjo brolio. Tačiau jos paveldėtojas manė, kad dėl savo pusiau kiosko, pusiau transformatorinės išvaizdos jai geriau tiktų vadintis „Pas kiškį“ ar „Pas ežį“ arba, jei pats būtų galėjęs rinktis, – „Tatrų vaistine“, pagal protėvių kraštą.

Ne, tai, kas šią dėžutę skyrė nuo kitų, net ir Takshamo mastu nevienodai reprezentatyvių dėžučių, buvo jos padėtis per tą laiką beveik taip pat tankiai kaip mieste užstatytame gyvenvietės centre: vidury tokiai trobelei per didelės vejės, beveik pievos, kur ne kur apaugusios žemais, senais medžiais ir tokiais pat krūmais – an-

dainykštės stepės likučiais. „Kartais ryte eidamas į darbą matau, kaip iš Šlajaus kyla dūmas“, – savąja nevisišškai austriška kalbėsena pasakė vaistininkas.

Jis buvo prisirišęs ir prie kelių ten ir atgal, nuo namo paupy ligi gyvatvorių užstotos parduotuvės, o vakare – nuo jos palei lėktuvų tako tvorą iki oro uosto ir taip toliau (kol vieną dieną su taip toliau buvo baigta). Jis eidavo pėsčiomis arba važiuodavo vienu iš savo didelių automobilių, visuomet naujausio modelio, o kartais – ir dviračiu, juodu, sunkiu, „Flying Dutchman“ markės. Važiuodavo labai tiesus, o porą kartų lauko keliukuose esu sutikęs jį važiuojantį mopedu, apsitaškiusį purvu ir keistai susimąsčiusį, tarsi grįžtų iš laukinių žvėrių medžioklės (kartą sapne jis atskrido iki vaistinės asmeniniu dirižabliu ir virve nušliuozė į stepių žolę).

Savaime suprantama, kad Takshamo žmonės, prieš kreipdamiesi į daktarą, o galbūt ir tikėdamiesi to išvengti, ateidavo pas vaistininką. Ne taip įprasta tai, kad ir po vizito pas gydytojus jie dažniausiai prašydavo jo patarimo ir pagalbos. „Daktarai vis labiau darosi specialistais. Kartais aš įsivaizduoju, kad aprėpiu visumą, ko jie nūnai neįstengia. Be to, pacientai nebijo, kad pateiksiu jiems sąskaitą arba imsiu operuoti. O kartais aš jiems iš tikrųjų galiu padėti.“

Tai galėjo atsitikti ir atsitikdavo dažniausiai taip: užuot papildomai prirašęs vaistų ar pakeitęs juos kitais, jis vaistus išbraukdavo – ne visus, surašytus recepte, bet bent jau kelis. „Mano darbas pirmiausia yra atrinkti ir atmesti. Padaryti erdvės ne spintose, o kūnuose. Išvėdinti juos, padaryti pratekamus. Savaime suprantama, ponai, jeigu jūs primygtinai reikalaujate, visų šitų medikamentų mes turime.“ (Naktimis aptaisytas grotomis, užrakintas, užbarikaduotas kioskas pasidarydavo panašus į bunkerį, „į kurį norint įeiti, reikia viską išsproginti“.)